

2015-09-09

TJÄNSTESKRIVELSE
AFN 2015/58-001

Arbets- och företagsnämnden

Riktlinjer för ekonomiskt bistånd

Förslag till beslut

Arbets- och företagsnämnden beslutar att anta riktlinjer för ekonomiskt bistånd enligt bilaga till tjänsteskrivelsen.

Sammanfattning

Med anledning av arbets- och företagsnämndens nya ansvar för ekonomiskt bistånd har nya riktlinjer tagits fram med starkare koppling till arbetsperspektivet och med särskilt beaktande av barnperspektivet.

Ärendet

Riktlinjer för ekonomiskt bistånd återremitterades av arbets- och företagsnämnden den 23 juni för avvägning av inkomna synpunkter och återkomma med reviderad skrivelse i september.

Arbets- och företagsnämndens huvuduppgift är att stötta personer och familjer till att bli hållbart självförsörjande. Självförsörjning kan uppnås på flera sätt, bland annat genom arbete, studier, eget företagande eller olika kombinationer av dessa. Personer som beviljas ekonomiskt bistånd ska få det prövat snabbt och på ett rättssäkert sätt. Om en insats beviljas är det viktigt att personen inte blir beroende av ekonomiskt bistånd eller fastnar i andra transaktionssystem via Arbetsförmedlingen eller Försäkringskassan.

Främsta orsaken till att personer uppbär ekonomiskt bistånd är på grund av att de idag står utanför arbetsmarknaden. Målgruppen saknar ofta gymnasiekompetens och har otillräckliga kunskaper i svenska språket, vilket är en förutsättning för att komma in på arbetsmarknaden.

Riktlinjerna är förkortade jämfört med tidigare riktlinjer från 2013, med en tydlig åtskillnad nu mellan riktlinjer och nya arbetsrutiner. Förändringarna jämfört med tidigare riktlinjer är främst kopplingen till arbetsperspektivet och förstärkning för barn i hushåll med ekonomiskt bistånd.

De större förändringar som gjorts i förhållande till tidigare riktlinjer kan nämnas:

Studier

Studier på grundskole- eller gymnasienivå skall bedrivas med ersättning från centrala studiestödsnämnden.

Vid särskilda skäl kan kompletterande ekonomiskt bistånd beviljas för studier på grundskolenivå och gymnasienivå. Krav är att bidragsdel söks för studier på grundskolenivå och bidrags- och lånedel sökts för studier på gymnasienivå.

Ekonomiskt bistånd beviljas endast för heltidsstudier och om CSN är otillräckligt, till exempel på grund av stor försörjningsbörda. Ekonomiskt bistånd beviljas endast så länge man uppnår de poäng som krävs för att beviljas CSN. Biståndet bedöms också utifrån vilken betydelse utbildningen har utifrån personens möjlighet att snabbast komma i arbete.

Den som studerar svenska för invandrare och uppbär ekonomiskt bistånd kan göra detta under högst två år. Om inte utveckling sker i inläringen varje termin kan stödet upphöra tidigare. Önskar personen att förbättra sina språkkunskaper efter tvåårsperioden uppmuntras personen att studera vidare inom vuxenutbildningens svenska som andra språk.

Bostadssituationen

Nästan en tredjedel av kostnaden för ekonomiskt bistånd går idag till extraordinära boenden såsom hotell och vandrarhem. Genom att öka möjligheter till alternativa lösningar inom bostadsmarknaden, till exempel genom beviljande av förskottshyra på tre månader vid behov, möjliggör vi för personer att på egen hand hitta ett eget boende. I dag beviljas bistånd till hyra enligt genomsnittshyra enligt nedan. Högsta godtagbara hyra beviljas endast vid beslut om rådrum då personen har tre månaders omställningstid.

Genomsnittskostnaden per månad i Storstockholm är idag för:

- En till två vuxna 5 975 kr,
- en till två vuxna med ett barn 7 050 kronor,
- en till två vuxna med två barn 8 650 kronor och för
- en till två vuxna med tre barn 10 825 kr.
- Därefter 1 600 kronor per barn över tre barn. I vissa fall beviljas ett högre belopp under max tre månader under omställningstid där kostnaden enligt ovan beräkning är mellan 8 375 (för en till två vuxna) till 15 975 kronor (en till två vuxna med tre barn). Tillägg på 2 550 kronor per barn över tre år.

Fritidspeng

Från den 1 januari 2015 infördes bestämmelser i socialtjänstlagen (2001:453), SoL, om fritidspeng för barn på 3 000 kronor. Fritidspengen innebär att hushåll med barn i årskurs 4-9 som mottagit försörjningsstöd under en längre tid, minst sex månader under den

senaste tolv månaders perioden, har rätt till ersättning från arbets- och företagsnämnden för kostnader för barnens deltagande i fritidsaktiviteter. Fritidspengen ska inte behövsprövas och är inte ett ekonomiskt bistånd utan en ersättning upp till en viss nivå för faktiska kostnader för barnens fritidsaktiviteter. Barnets fritidsaktiviteter ska vara regelbundna och ledarledda samt främja ett aktivt deltagande i samhällets gemenskap. Statistik från Statistiska centralbyrån (SCB) visar att barn som lever i ekonomiskt utsatta hushåll där man har svårt att klara de löpande utgifterna, har begränsade möjligheter till en aktiv fritid. De är underrepresenterade i organiserade kultur- och fritidsaktiviteter som t.ex. att utöva idrott eller spela något instrument. Fritidspengen får ersätta högst 3 000 kronor per barn och tolv månaders period. En tolv månaders period behöver inte vara ett kalenderår. Resor till och från aktiviteter ingår i riksnormen som höjdes år 2011.

Hem- och spädbarnsutrustning

Hemutrustning beviljas idag för en familj med två vuxna och två barn till en kostnad av sexton procent av prisbasbeloppet (ett prisbasbelopp utgör 44 400 kronor) och ska täcka sängar, lampor, köksbord och stolar. Sedan tillkommer tio procent för husgeråd, städartiklar, sängutrustning och handdukar. Vardagsrumsmöblering ingår inte i hemutrustning och beviljas vanligtvis inte, undantag kan göras för barnfamiljer vid särskilda skäl. Ställs krav på att inköp av begagnade möbler uppkommer svårigheter genom bl.a. transport av möbler då personen inte har tillgång till bil. Idag erbjuds detta via IKEA:s hemtransport.

Bistånd till hel spädbarnsutrustning beviljas med max tio procent av prisbasbeloppet och innefattar då en grunduppsättning kläder, säng med sängutrustning och begagnad barnvagn och övrigt vad ett barn behöver. Kostnaden för liggvagnen uppskattas då till hälften av ovan givna procent. Bistånd till begagnad sittvagn kan beviljas om behovet inte kan tillgodoses genom försäljning av befintlig liggvagn. Delar av spädbarnsutrustningen kan köpas begagnas då detta inte kräver bil eller hemtransport.

EU/EES medborgare har förtydligats

EU-rättens princip om likabehandling innebär att en EU/EES-medborgare som bedöms ha *uppehållsrätt* i Sverige har rätt till ekonomiskt bistånd på samma villkor som svenska medborgare. På samma sätt som en individuell bedömning görs av varje enskild person som är svensk medborgare som ansöker om bistånd görs en bedömning om en biståndssökande EU/EES-medborgare har *uppehållsrätt* eller inte och om den sökande har rätt till om ekonomiskt bistånd.

Med *uppehållsrätt* avses en rätt för EES-medborgare och deras familjemedlemmar att vistas i Sverige mer än tre månader utan uppehållstillstånd. Upphållsrätten grundas inte på något formellt myndighetsbeslut utan uppehållsrätten inträder när de i lagen uppställda villkoren för olika kategorier av EU/EES-medborgare är uppfyllda. Omvänt har en person inte uppehållsrätt om villkoren inte är uppfyllda. Villkoren framgår av 3 a kap. 3 och 5 §§ utlänningslagen.

I många länder måste man anmäla sin närvaro och registrera sig hos myndigheterna (ofta kommunen eller polisen) och skaffa ett registreringsbevis. I Sverige finns ingen skyldighet att anmäla till skatteverket eller anmäla till annan myndighet även efter tre månader. Om den enskilde har för avsikt att bo i Sverige minst ett år så ska personen dock folkbokföras via skatteverket. Den enskilde ska då visa upp handlingar som styrker att man har uppehållsrätt eller uppehållstillstånd i minst ett år.

Möjligheterna att få uppehållsrätt skiljer sig åt mellan så kallat ekonomiskt aktiva EU/EES-medborgare och så kallat icke ekonomiskt aktiva. Till ekonomiskt aktiva räknas arbetstagare, egenföretagare, arbetsökande som aktivt söker arbete och anses ha en verklig möjlighet att få en anställning i Sverige samt deras familjemedlemmar. Till kategorin icke ekonomiskt aktiva hör till exempel studenter och pensionärer som i denna egenskap inte är yrkesaktiva. För icke ekonomiskt aktiva EU/EES-medborgare krävs för att få uppehållsrätt att den enskilde EU/EES-medborgaren har tillräckliga tillgångar för sin och sina familjemedlemmars försörjning och en heltäckande sjukförsäkring. Några sådana krav ställs däremot inte på ekonomiskt aktiva EU/EES-medborgare.

Advokatkostnader – Rättsskydd och Rättshjälp har förtydligats

Sökande som behöver ekonomiskt bistånd för juridisk hjälp ska i första hand utnyttja *rättshjälp* via Rättshjälpsmyndigheten och *rättsskydd* utifrån hemförsäkringen.

Rättshjälp är en social skyddslagstiftning i form av ett statligt bidrag och kan, enligt huvudregeln, endast vara möjlig om sökande, i väsentlig grad, saknar egna ekonomiska medel och/eller saknar en försäkring som innefattar rättsskydd. Rättshjälpen omfattar inte heller alla juridiska ärenden och rättshjälpen täcker inte heller hela summan för det juridiska stödet.

Rättsskydd ingår som en del i hemförsäkringen. Rättsskyddet är en kostnadsförsäkring som täcker delar av kostnader för ett juridiskt ombud. Rättsskyddet kan se annorlunda ut beroende på vilket försäkringsbolag som den sökande har. Av försäkringsvillkoren framgår rättsskyddets omfattning och vilken självrisk som råder.

Om den sökande inte beviljas ersättning för rättshjälp/rättsskydd eller söker ekonomiskt bistånd för självrisken så kan den enskilde i vissa fall ges bistånd om det är motiverat för att den biståndssökande ska uppnå en skälig levnadsnivå i sin sociala situation.

Ekonomiska konsekvenser

De föreslagna förändringarna, som syftar till ett tydligare arbetsmarknadsperspektiv, uppskattas till 1,3 miljoner kronor, varav merparten, 1,1 miljoner kronor, är kopplad till ökat ekonomiskt bistånd i samband med studier. Syftet är ett snabbare inträde till egen försörjning och de positiva kostnadseffekterna beräknas balansera de initiala kostnaderna under det första tertialet nästa år.

Konsekvenser för barn

Riktlinjerna är framtagna med särskild hänsyn till barnperspektivet. Det är viktigt för barnets välmående att deras vårdnadshavare mår bra och blir långvarigt självförsörjande, därför prioriteras barnfamiljer till vissa insatser i riktlinjerna.

Stor vikt läggs vid att föräldrar med långvarigt ekonomiskt bistånd får hjälp med att få arbete och bli självförsörjande.

Bilagor

1. Riktlinjer för ekonomiskt bistånd

Malin Westerback
Direktör Arbete och Fritid

Carina Filipovic
Enhetschef
Arbets- och företagsenheten